

XIX Ogólnopolska Konferencja Chiropterologiczna (Pokrzywna, 4–6 XI 2005 r.)

Dziewiętnasta konferencja poświęcona badaniom nad nietoperzami i ich ochronie została zorganizowana przez Katedrę Biosystematyki Uniwersytetu Opolskiego, a współorganizowały ją Zespół Opolskich Parków Krajobrazowych oraz Stowarzyszenie Ochrony Przyrody BIOS. Wśród około 80 uczestników znalazło się dwóch gości z Czech, natomiast – zapewne m.in. z racji znacznej odległości – zabrakło przedstawicieli niektórych ośrodków z północnej części Polski, np. Szczecina czy Torunia. Obrady odbywały się w miejscowości Pokrzywna, położonej w niezwykle malowniczej dolinie Gór Opawskich, co – w połączeniu z wczesnojesienną jeszcze chwilami pogodą – tworzyło bardzo miły nastrój. Również zakwaterowanie i stółowanie wszystkich uczestników w tym samym budynku, gdzie odbywały się obrady, ogromnie upraszczało życie tak gości, jak i organizatorów. Jedynym minusem były stosunkowo niewielkie rozmiary ekranu, co utrudniało śledzenie niektórych wystąpień osobom siedzącym z tyłu sali zwłaszcza że wciąż jeszcze nie wszyscy autorzy pamiętają o używaniu na prezencjach czcionek o odpowiednio dużych rozmiarach.

Obrady rozpoczęły dwa referaty wprowadzające. W pierwszym z nich profesor Bronisław W. Wołoszyn z Centrum Informacji Chiropterologicznej Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie przedstawił historię, stan obecny i perspektywy badań nad nietoperzami w naszym kraju. W drugim Andrzej Kepel i Radosław Dzieciołowski z Polskiego Towarzystwa Ochrony Przyrody „Salamandra” zapoznali zebranych z obecnym stanem prac nad siecią Natura 2000 w części dotyczącej ochrony nietoperzy. Obecne propozycje rządowe oznaczają postęp w stosunku do stanu sprzed roku, ale wciąż nie sposób ich uznać za wystarczające, zwłaszcza z powodu braku ostoi chroniących miejsca żerowania zagrożonych gatunków nietoperzy. Uzupełnienie tej luki będzie jednak wymagało znacznego wysiłku polskich chiropterologów, gdyż nasza wiedza na temat preferencji środowiskowych i areałów łowieckich poszczególnych gatunków jest ciągle niewystarczająca.

Pozostałą część pierwszego dnia obrad wypełniły referaty dotyczące okresu krytycznego dla nietoperzy zamieszkujących strefę umiarkowaną półkuli północnej, tj. jesieni i zimy. Prezentowane prace dotyczyły m.in. badań nad czynnikami środowiskowymi wpływającymi na wykorzystanie zimowych schronień przez nietoperze (referaty Zbigniewa Caputy z Uniwersytetu Śląskiego i Grzegorza Kłysa z Uniwersytetu Opolskiego) oraz badań nad temperaturą ciała zimujących osobników (Tomasz Kokurewicz z wrocławskiej Akademii Rolniczej we współpracy z Donaldem W.

Thomasem z kanadyjskiego Uniwersytetu w Sherbrooke). Pojawiło się też doniesienie Grzegorza Wojtaszyna z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (i współautorów) o odkryciu największego w naszym kraju zimowiska mopków *Barbastella barbastellus*, gatunku uznawanego za zagrożony w skali Europy, zaś u nas najwyraźniej ciągle stosunkowo liczny. Grupa autorów trzech dalszych wystąpień (Iwona Dudek i Joanna Furmankiewicz z Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Tomasz Postawa z ISEZ PAN i Joanna Kohyt z UJ) poświęciła wiele uwagi zjawisku jesiennego rojenia nietoperzy (wyraz ten zaczyna powoli zastępować stosowany dotychczas u nas angielski termin *swarming*) i jego znaczeniu w życiu tych ssaków. Tomasz Kokurewicz przedstawił wyniki przeprowadzonych we współpracy z Johnem R. Speakmanem z Uniwersytetu w Aberdeen badań nad wpływem kosztów energetycznych torporu na gromadzenie tłuszczu unocków rudych *Myotis daubentonii*. Pierwszy dzień zakończył bankiet przy ognisku.

W drugim dniu konferencji goście z Czech – Tomáš Bartonička i Zdeněk Řehák z Uniwersytetu Masaryka w Brnie – przedstawili trzy referaty. Jeden z nich poświęcony był wzrostowi liczebności nietoperzy zimujących w wielkich hibernakulach Moraw i czeskiego Śląska, zaś dwa pozostałe – karlikom z uznanych niedawno ostatecznie za odrębne kryptycznych gatunków *Pipistrellus pipistrellus* i *Pipistrellus pygmeus*. Gatunkom tym poświęcone były też dwa krajowe wystąpienia. Anna Sztencel z Muzeum i Instytutu Zoologii PAN przedstawiła wyniki porównania czaszek obu gatunków dokonanego za pomocą trójwymiarowej morfometrii geometrycznej, zaś Marta Labocha z UJ zaprezentowała charakterystykę pulsów echolokacyjnych *P. pipistrellus* i *P. pygmeus* występujących w naszym kraju. Kilka wystąpień dotyczyło występowania i ekologii nietoperzy w lasach. Mateusz Ciechanowski wraz z zespołem z Uniwersytetu Gdańskiego próbowali odpowiedzieć na pytanie, czy modyfikacja krajobrazu przez bobry *Castor fiber* może wpływać na wykorzystanie przestrzeni przez nietoperze, a Grzegorz Lesiński z SGGW przedstawił wyniki obserwacji i odłowów prowadzonych na wyspach leśnych o różnej wielkości w krajobrazie rolniczym Mazowsza. Z kolei Karolina Mazurska z Instytutu Badawczego Leśnictwa i Ireneusz Ruczyński z Zakładu Badania Ssaków PAN omówili skład gatunkowy i liczebność oraz preferencje w wyborze kryjówek u nietoperzy zasiedlających polany w Puszczy Białowieskiej. Grzegorz Lesiński przedstawił przypadek szczególnego zagrożenia nietoperzy przez pojazdy na drodze szybkiego ruchu w okolicach Warszawy, a polsko-rumuński zespół pod przewodnictwem Tomasza Postawy omówił zróżnicowanie populacji roztoczy z rodziny Spinturnicidae w schronieniach nocka dużego *Myotis myotis* i nocka ostrousznego *Myotis blythii* w środkowej Europie. Andrzej Węgiel z AR w Poznaniu przedstawił w imieniu licznych zespołów interesujące wyniki odłowów nietoperzy przy otworach beskidzkich jaskiń, gdzie stosunkowo licznie

występowały gatunki uznawane za rzadkie, zaś samców było wielokrotnie więcej niż samic. Na zakończenie, Andrea Peresviet-Soltan z ISEZ PAN wygłosił referat o zoogeografii chiropterofauny zachodniej Palearktyki. Tego dnia odbyła się też sesja plakatowa. Część spośród 12 zaprezentowanych plakatów przedstawiała tradycyjnie wyniki badań faunistycznych przeprowadzonych w różnych okolicach naszego kraju, ale pojawiły się też zagadnienia z zakresu parazytologii nietoperzy, a nawet tak egzotyczny temat jak morfologia języka rudawki nilowej *Rousettus aegyptiacus*, ujawniona za pomocą mikroskopu elektronowego. Wieczorem po zakończeniu obrad miało miejsce walne zebranie członków Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Nietoperzy i kolejny, wystawny bankiet – tym razem pod dachem. Nie zabrakło też zabaw przy muzyce, a niektórzy wyrażali żal, że wśród polskich utytułowanych uczonych rzadko można spotkać kogoś, kto potrafi się bawić tak, jak docent Zdeněk Řehák, który szalał przy akompaniamencie płyt zespołu Rammstein (przywiezionych zresztą przez siebie specjalnie na tę okazję).

Trzeci dzień poświęcony był w całości na wycieczkę po Parku Krajobrazowym Gór Opawskich. Organizatorzy przyszłorocznej, jubileuszowej konferencji – Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian” – zaskoczyli wszystkich zapowiedzią zmiany tradycyjnego już listopadowego terminu konferencji na wcześniejszy. Być może dwudziesta konferencja chiropterologiczna odbędzie się już we wrześniu 2006 roku.

Maciej Fuszara